

Det dansk-tysk-hollandske Vadehav

Grænseoverskridende samarbejde i et fælles landskab

I hele det danske vadehavsområde findes et halvt hundrede værfter mod tusindvis længere sydpå

Vadehavets kyster strækker sig langs danske, tyske og hollandske kyster. På denne strækning findes ligheder og variationer i såvel natur og landskab som i kultur. Siden 1978 har de tre lande samarbejdet om beskyttelsen af det fælles Vadehav.

Vadehavet i Danmark er en del af det dansk-tysk-hollandske Vadehav, der strækker sig gennem tre lande fra Den Helder i Nederlandene rundt om Tyske Bugt i Tyskland til Blåvands Huk i Danmark. Det er en kyststrækning på omkring 500 km, hvoraf den danske udgør ca. 10 %. Det europæiske Vadehav skærmes mod Nordsøen af 23 barriereøer og 13 højsander. Det dækker et areal på ca. 8.000 km² eksklusiv øerne, og heraf tørlægges ca. to tredjedele eller ca. 5.500 km² vadeblader ved lavvande.

Det europæiske Vadehav er trods tilsyneladende ensartethed ikke ét økosystem. Det er en sammenhængende og overlappende mosaik af økosystemer bestående af tidevandsområder omkring floderne og åerne. Trods tilsyneladende fælles træk og ligheder, resulterer forskelle i tidevandet, landskabets hældning og smeltevandssletternes udbredelse i et landskab, der rummer store variationer. Det gælder bl.a. tidevandsforskellen, som varierer fra ca. 1,3 m ved den Helder og Ho Bugt til 3,5 m i bunden af Tyske Bugt. Ligeledes er bredden af det marskland, havet har dannet bag barriereøerne, af meget varierende

DET TRILATERALE VADEHAV KAN OPLEVES ..

FORÅR

SOMMER

EFTERÅR

VINTER

DANMARKS TREDJE NATIONALPARK

Den danske del af Vadehavet blev i 2010 udnævnt til Danmarks tredje nationalpark efter Thy og Mols Bjerge. Vadehavet er med sine 1.466 km² – heraf 300 km² land – Danmarks største nationalpark. Den strækker sig over fire kommuner: Tønder, Esbjerg, Fanø og Varde.

størrelse. I Holland er marskens bredde fra Vadehavet til geesten nogle steder over 30 km. I Danmark ligger marsken stort set kun i ådalene omkring åernes udmunding, og marsken strækker sig her højst 10 km ind i ådalene.

At bo ved havet

Vadehavet og den frodige marsk har haft en tiltrækningskraft på mennesker, der her har set muligheder for at skabe sig et godt liv. Og fælles for dem, der valgte at bosætte sig i de uinddagede marsksområder, var behovet for at beskytte sig mod havet

Gennem søfarten har befolkningen langs Vadehavet i over tusind år haft indbyrdes kontakt. Flere steder brændes bål den 21. februar, den traditionelle afskedsfest for de søfolk, der skulle sydpå for at søge hyre.

ved ekstreme højvander og under stormfloder. De ældste værfter – kunstige forhøjninger i marsken til bosætning – kendes i den hollandske del af Vadehavet og kan dateres til århundrederne før vor tidsregning, mens værfter i Tyskland stammer fra århundrederne lige efter Kristi fødsel. I den danske del af Vadehavet, hvor marsken er meget smal, finder man først værfter i begyndelsen af middelalderen. I hele det danske område findes et halvt hundrede værfter mod tusindvis længere sydpå. Desuden er de danske værfter meget små; størstedelen af dem rummer kun én gård, mens man længere sydpå finder hele landsbyer beliggende på værfter.

Tilsvarende er digerne i den danske del af Vadehavet yngre end i de sydligere områder. De tidlige dige var lave sommerdige, hvis formål hovedsageligt var at skærme afgrøderne mod oversvømmelser sommeren igennem. Senere byggede man havdige, der kunne holde vandet ude fra større landområder og modstå stormfloder. De tidligste havdige, der menes at være fra 800-tallet, findes i de sydlige dele af Vadehavsområdet, mens det første havdige i det nuværende danske område, Hertug Hans' Dige mellem Højer og Rudbøl, blev bygget 1557. Landområdet bag et dige kaldes en kog, et frisisk ord, der bruges langs hele vadehavskysten.

Friserne

Kunsten at bygge dige og indvinde land er snævert forbundet med den frisiske befolkning, som bebor Vadehavsøerne og kystområderne syd for den danske grænse. Det frisiske sprog tales i dag i tre forskellige former: vestfrisisk i den hollandske provins Frisland, østfrisisk i Nedersaksen og nordfrisisk i Slesvig-Holsten. Danmark har ikke nogen egentlig frisisk befolkning, og der er delte meninger om, hvorvidt man skal regne de danske Vadehavsøer med til de frisiske øer. Men der er ikke tvivl om, at bl.a. byggeskikken i den danske del af Vadehavsområdet er tydelig påvirket af den frisiske byggeskik, såvel i udformning som i materiale- og farvevalg.

Skiftende grænser

Gennem søfarten har befolkningen langs Vadehavet i over tusind år haft indbyrdes kontakt, og på mange områder kan man spore den gensidige påvirkning. Det gælder bl.a. i boligindretning, klædedragt og musiktradition, ligesom man flere steder brænder bål på Pers Awten - eller Biikebrennen som det hedder på frisisk - den 21. februar, den traditionelle afskedsfest for de søfolk, der skulle sydpå for at søge hyre. Men området har også været præget af skiftende grænsedragninger med deraf følgende

i 1920 blev grænsen flyttet til nuværende placering ved Rudbøl

forskelle i lovgivning og administration. Vadehavets kyster strækker sig i dag over tre lande, men grænser og tilhørsforhold har været flyttet gennem tiden.

I det dansk-tyske grænseland gik grænsen i perioden 1864-1920 ved Hviding syd for Ribe, indtil den i 1920 blev flyttet til sin nuværende placering ved Rudbøl.

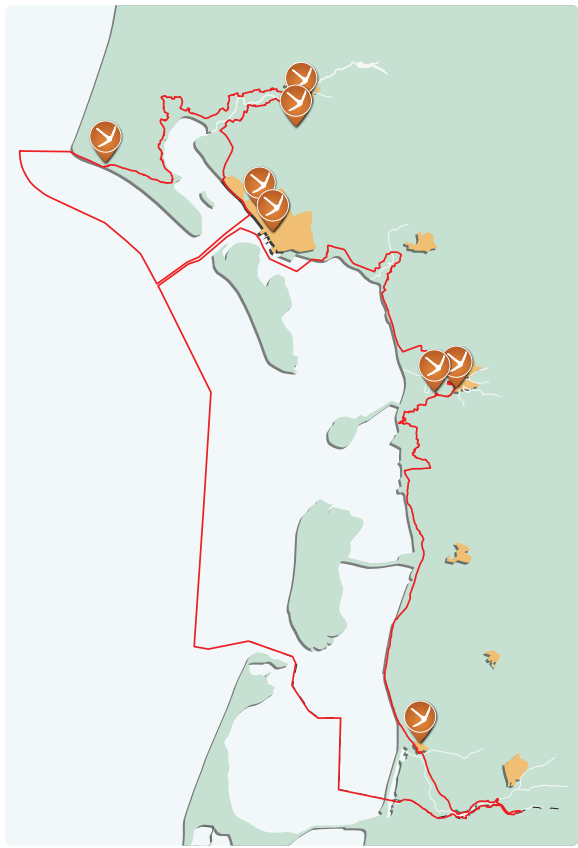
Det trilaterale samarbejde

Siden 1978 har der været samarbejdet på minister-niveau mellem de tre Vadehavslande, Danmark, Tyskland og Holland i det såkaldte "Trilaterale Vadehavssamarbejde". Samarbejdets formål er at beskytte og bevare Vadehavets gennem forvaltning, overvågning og forskning. Som et led i disse bestræbelser har man på tværs af landegrænser oprettet et 11.000 km² stort sammenhængende beskyttelsesområde. I 2009 blev den tyske og hollandske del af Vadehavet optaget som verdensnaturarv på UNESCOs verdensarvsliste, mens Danmark har været mere tilbageholdende med at tilslutte sig verdensarven. En endelig stillingtagen til dette spørgsmål ventes i 2014.

I oktober 2010 blev den danske del af vadehavet udpeget som Danmarks tredje nationalpark.

Oplevelser i det trilaterale Vadehav

Der er mange institutioner der tilbyder oplevelser med handel, sejls og skibe.

Om Vadehavets Formidlerforum...

Vadehavets Formidlerforum er et netværk af offentlige og selvejende institutioner der formidler Vadehavets natur og kultur.

Forummet arbejder for, at Vadehavet kan opleves hele året af alle og på en måde der hensyn til naturen, historien og lokale interesser.

Læs mere på www.vadehav.dk

Med skolen eller børnehaven?

Lær om det trilaterale Vadehav hos..

NaturKulturVarde

Gl. Skovfogedbolig
Roustvej 111
6800 Varde
T: 75 22 22 50
E: nkv@naturkulturvarde.dk
W: www.naturkulturvarde.dk

Varde Museum

Kirkepladsen 1
6800 Varde
T: 75 22 08 77
E: vam@vardemuseum.dk
W: www.vardemuseum.dk

Danmarks Rvmuseum

Vestergade 25
6840 Oksbøl
T: 75 27 07 03
E: vam@vardemuseum.dk
W: www.http://vardemuseum.dk/dk.php/museer/rvmuseet

Fiskeri- og Søfartsmuseet

Tarphagevej 2-6
6710 Esbjerg V.
T: 76 12 20 00
E: fimus@fimus.dk
W: www.fimus.dk

Museet Ribes Vikinger

Odins Plads 1
6760 Ribe
T: 76 16 39 60
E: museum@sydvestjyskemuseer.dk
W: www.ribesvikinger.dk

Vadehavscentret

Okholmvej 5
Vester Vedsted
6760 Ribe
T: 75 44 61 61
E: info@vadehavscentret.dk
W: www.vadehavscentret.dk

Naturcentret Tønning

Havnebyvej 30
6792 Rømø
T: 74 75 52 57
E: info@tonnissaard.dk
W: www.tonnissaard.dk

Læs også om...

- Arkæologiens Vadehav
- Atlantvolden ved Vadehavet
- Bygninger og bygningskultur langs Vadehavet
- Livet på Vadehavsøerne
- Marskens brug, natur & kultur